

ΠΑΣΧΑΛΙΑ ΤΡΑΥΛΟΥ

ΣΑΝΤΕ ΚΑΙ ΛΙΚΕΡ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΟΠΤΡΑ

Στη Μελέκ Ιπέκ
Γιατί η βία κατά των γυναικών
δεν έχει εποχή ούτε πατρίδα

Αντί προλόγου

Είναί κάποια βιβλία που γράφονται επειδή και οι ίδιοι οι συγγραφείς έχουν την ανάγκη να γυρίσουν στο παρελθόν και να αγγίξουν στιγμές φυλαγμένες με ιδιαίτερο σεβασμό και νοσταλγία στη μνήμη τους. Παιδί ακόμη θυμάμαι, στη γενέτειρά μου, την Τρίπολη, τις γυναίκες να κάθονται τα απόβραδα στα πεζούλια για να πλέξουν, να κεντήσουν και να κουτσομπολέψουν, ξεθυμαίνοντας θυμούς, καημούς και μαράζια. Αμέτρητες οι ιστορίες που ξεδιπλώνονταν παραστατικά και αβίαστα απ' τις αφηγήσεις εκείνων των γυναικών που ήξεραν να μετατρέπουν σε απολαυστικό παραμύθι το πάθημα και το μάθημα.

Μια απ' αυτές τις γυναίκες ήταν και η κυρα-Θοδώρα ή αλλιώς Τσουρίνα, όπως ήταν το παρατσούκλι της, δίχως να έχει διαρρεύσει ο λόγος που της το είχαν αποδώσει. Ανεπανάληπτο το αφηγηματικό της ταλέντο. Όταν άρχιζε να μοιράζεται βιώματα και ακούσματα, παρατούσα αυτοστιγμεί το παιχνίδι κι έτρεχα να καθίσω δίπλα της κρεμασμένη απ' τα χείλη της. Κι έκλεβα... Κι έκλεβα λόγια και αφηγήματα και τα παράχωνα στην κασέλα της λογοτεχνικής διαστροφής μου, πιστεύοντας πως κάποτε θα αποτελούσαν χρήσιμο υλικό. Γιατί όλοι οι άνθρωποι κρύβουμε σε μια αόρατη

κασέλα την προίκα της ζήσης μας. Και η προίκα ετούτη δεν είναι παρά οι αναμνήσεις, οι πληγές και οι εμπειρίες μας... Το παρελθόν μας δηλαδή.

Και όχι μόνο έκλεβα ιστορίες, αλλά κυρίως απομνημόνευα ασυναισθητα εκείνο το ανεπανάληπτο μοτίβο αφήγησης, το εντελώς αφπιασίδωτο, το αυθόρμητο, το τσαλακωμένο, το πηγαίο, το γεμάτο λάθη συντακτικά και ιδιωματοισμούς, που σημάδευε απευθείας στην καρδιά. Και το ζήλευα... Αυτή η γυναίκα αποτέλεσε, λοιπόν, το εκμαγείο για τη δική μου ηρωίδα και συνάμα η δική της αφηγηματική τεχνική και οι δικές της ιστορίες λειτούργησαν ως έναυσμα για το ύφος και τη γλώσσα αυτού του βιβλίου.

Το συγγραφικό μου στοίχημα μεγάλο, καθώς αυτή τη φορά τόλμησα να «γίνω» η ηρωίδα μου, να τη φορέσω «κα-
τασάρκι», να την υποδυθώ στο έπακρο και να γράψω ένα ολόκληρο βιβλίο σε πρώτο πρόσωπο, υιοθετώντας μια αφή-
γηση-παγίδα, μιας και ως συγγραφέας πρέπει να βγω ολωσ-
διόλου απ' τη δική μου υπόσταση και να ανέβω στο σανίδι του πρώτου προσώπου. Πόσο δύσκολο είναι στ' αλήθεια να ξεχάσεις τον εαυτό σου και να μπεις σ' έναν ρόλο όταν δεν είσαι ηθοποιός; Ή μήπως οι συγγραφείς είμαστε εντέλει κρυφοθεατρίνοι και φλερτάρουμε μ' αυτή την τέχνη γρά-
φοντας; Άραγε η ενσυναίσθησή μου στο θέμα της βίας κατά των γυναικών να είναι αυτή που με ώθησε να υιοθετήσω την πρωτοπρόσωπη αφήγηση, για να μιλήσω εμφατικά για ένα πρόβλημα που εκδηλώνεται σε κάθε κοινωνία και σε κάθε εποχή, αφήνοντας στις συνειδήσεις ίχνη ανεξίτηλα;

Όπως και να 'χει το θέμα, ετούτη τη φορά ο αγαπημένος μου φίλος και σπάνιος θεατρικός συγγραφέας μας Γιώργος Χασάπογλου μου επισήμανε όταν διάβασε το προηγούμε-
νο βιβλίο μου, τη *Γιατρίνα*, πως είμαι έτοιμη να πάψω να

περιγράφω απλώς και να ζήσω μέσα απ' την πένα μου, να νιώσω τον παλμό της δημιουργίας, γιατί μόνο έτσι γράφεται η αυθεντική λογοτεχνία. Τώρα, αν πέτυχε το πείραμα ή όχι το αφήνω στην κρίση σας.

Καλή ανάγνωση.

Ζαχαρώ

«**Ι**σως να 'ταν αλλιώτικη η ζωή μου αν εκείνη τη μέρα δεν πήγαινα να ράψω το κόκκινο, γιορτινό μου φουστάνι. Όσο παράλογο κι αν σου ακούγεται, σ' ετούτο το τσιτάκι ρίχνω όλη την ευθύνη για όσα έζησα και για όσα δεν έζησα στα ενενήντα και βάλε χρόνια που κουβαλάω στη ράχη μου, κι ας καταριούνται οι άλλοι τη μοίρα ή το Θεό για τα βάσανά τους. Εμένα δε μου το σβήνεις μήτε μ' εγχείρηση απ' το νου πως τούτο το ρούχο όρισε τη ζωή μου. Και όχι μόνο τη δική μου, μα και της κόρης και της εγγόνας μου».

Η κυρα-Ζαχαρώ σύρθηκε στηριγμένη στο μπαστούνι της ως την κασέλα, εκεί που τα απομεσήμερα ξεκούραζε το κοκαλάκι της σκεπασμένη με τη λευκή, νυφιάτικη βελέντζα της προίκας της που είχε το δέντρο της ζωής στη μέση και δυο πουλιά αντικριστά σαν να φιλιούνταν πάνω στα καταπράσινα κλαδιά του, σωστό έργο τέχνης, καμωμένη με μεράκι στον αργαλειό.

Μπορεί η αρθρίτιδα να είχε παραμορφώσει τα άλλοτε κοντυλογραμμένα της δάχτυλα και το ελαφρύ εγκεφαλικό που είχε περάσει να της είχε προκαλέσει ένα στράβωμα και μια τρεμούλα μόνιμη στο σαγόνι της, μα στα πόδια ακόμη ήταν άπιαστη. Σαν σουσουράδα περνοδιάβαινε απ' τη

μια κάμαρα στην άλλη επινοώντας ασταμάτητα δουλειές, λες και απέφευγε να επιστρέψει στα περασμένα ή να μείνει έστω για λίγο ο νους της σε αδράνεια. Ως τα στερνά της παρέμενε αρχοντογυναίκα, με παράστημα χορεύτριας και μέση δαχτυλίδι, εικόνα φινετσάτη και εύγλωττη, που έδειχνε πως η εμφάνισή της ήταν για κείνη πάντα κάτι πολύτιμο. Αν αληθεύει πως η ψυχή του ανθρώπου αποκαλύπτεται από το γέλιο του, η καρδιά της συνέχιζε να έχει δροσιά κοριτσιόστικη και αντιστεκόταν με πείσμα στον οδοστρωτήρα της ηλικίας και των εμπειριών που μαραίνουν τα φυλλοκάρδια του ανθρώπου. Όσα κι αν είχε περάσει στη ζήση της, κάτω δεν το έβαζε και συνέχιζε να διεκδικεί την ευτυχία.

Όπου ευτυχία ένα ζαχαρωτό που μασουλούσε βουλιμικά παρά το ζάχαρο, αδιαφορώντας για τις συνέπειες· ένα τσιγαράκι Σαντέ, άφιλτρο, που μ' έκανε πάντα να αναρωτιέμαι πού στο δαίμονα έβρισκε ακόμη αυτή τη μάρκα, μιας και είχε καταργηθεί από το '16· το δάκρυ που έσταζε πότε πότε όταν άνοιγε ολομόναχη την κασέλα της και έμενε ενώπιος ενώπιώ με τη ζωή που έζησε κι εκείνη που δε θέλησε, ή δεν μπόρεσε, να ζήσει· το λικέρ τριαντάφυλλο που έπινε κάθε απόβραδο σε κρασοπότηρο κοντόχοντρο από φτηνό γυαλάκι· το «δόξα την Παναγία» για όσα απόλαυσε ως το μεδούλι της και το «δε βαριέσαι» για όσα γέμιζαν άλλοτε συννεφιές και αστραπόβροντα την ψυχή της. Ευτυχία ήταν για κείνη ακόμη και η βρισιά που έβγαινε χορταστική απ' τα χείλη της δίχως να ανέχεται από κανέναν λογοκρισία, έχοντας πορευτεί στη ζωή με μπούσουλα μια ηθική κομμένη και ραμμένη στο χαρακτήρα της.

«Ούτε μικρό παιδί, κυρία Ζαχαρώ, τέτοια καρδιά!» της έλεγε ο καρδιολόγος που την επισκεπτόταν καλού-κακού κάθε εβδομάδα. Περιβόλι η ψυχή της με ορτανσίες,

νυχτολούλουδα, αγιόκλημα, τριανταφυλλιές κι ένα άλλο λουλούδι σπάνιο, που το λένε «αγάπη». Ζάχαρη και μέλι μαζί. Όνομα και πράγμα αυτή η γυναίκα. Η αισιοδοξία προσωποποιημένη. Η χαρά της ζωής με την καλή της την κουβέντα, το τραγουδάκι πάντα στα χείλη και τη βρισιά τη λεβέντικη που έβγαινε χαριτωμένη απ' τα κατάβαθιά της. Και μ' ένα γέλιο γάργαρο και δυνατό σαν καταρράκτης που αντηχούσε στο σπίτι και ξέπλενε κάθε λεκέ από πόνο, θυμό ή πίκρα.

«Ούλοι είμαστε φυλακισμένοι κι ας μην το ξέρουμε. Μα ευτυχισμένοι είναι εκείνοι που διαλέγουν το κελί τους. Που το στολίζουν και το φτιάνουν κατά πώς λαχταράει η καρδιά τους. Όχι εκείνοι που αναγκάζονται να ζουν σε φυλακές που τους έφτιασαν άλλοι. Κι εγώ τη φυλακή μου τη διάλεξα». Σοφή η κουβέντα της πάντα, πασπαλισμένη με διδάγματα, διατυπωμένη άλλοτε με χιούμορ και άλλοτε με εκείνο το απόσταγμα του πόνου που γίνεται πυξίδα και σε οδηγεί στο ξέφωτο.

Το πρώτο πράγμα που μου είχε κάνει εντύπωση όταν της χτύπησα το κουδούνι με το ενοικιαστήριο στο χέρι ήταν η γλάστρα με το βασιλικό στο κατώφλι, που άπλωνε στο κλιμακοστάσιο μια υπέροχη μοσχοβολιά, κι έπειτα τα γατίσια, σπирτόζικα μάτια της πλαισιωμένα από ψιλές ρυτίδες, που είχαν μιαν αλλιώτικη φινέτσα. Βλέμμα κοφτερό. Μάτια που άστραφταν σα να ήταν καμωμένα από κρύσταλλο, βιτρίνες της ψυχής της ολοκάθαρες όπου ήταν παραταγμένες σαν πανάκριβα εκθέματα όλες οι εμπειρίες της.

Έπειτα ο επάργυρος δίσκος, το πατελάκι το παλιομοδίτικο από πορσελάνη ακριβή, το γλυκό του κουταλιού το περασμένο απ' τον ασβέστη, το κρυστάλλινο ποτήρι με το νερό, το λικέρ τριαντάφυλλο, τα πασουμάκια τα αεικίνητα

που διέτρεχαν με σβελτάδα τη διαδρομή απ' το σαλόνι ως την κουζίνα και αντίστροφα συνέθεσαν το σκηνικό μιας οικειότητας που με μαγνήτισε. Ήθελα να μείνω κοντά σ' αυτή τη γυναίκα. Ας μην την είχα γνωρίσει ως τότε, ας ήμασταν δυο ξένες σε μια μεγαλούπολη. Λαχταρούσα να τρυπώσω στις εμπειρίες της, να εντοπίσω τα κοινά και τις διαφορές μας, να μάθω απ' τα λάθη της, να ανακαλύψω μέσα απ' τη ζωή της τι ήταν εκείνο που της έδινε τόσο τσαγανό ως το τέλος της. Από τότε ιδίως που άρχισε να ξετυλίγει τον εαυτό της και να ραίνει τις συζητήσεις μας με το αλατοπίπερο της αθυροστομίας η περιέργεια κορυφώθηκε.

«Ου να μου χαθεί η ασίζα, ο διαβολόσπορος, το φρόκαλο, η καύλα η όρθια... Αλλά κι εκείνο το κουμάσι, ο μαλάκας, ο αποβλακωμένος, ο δειξας, ο πήξας, ο...» Τέτοια λόγια ξεστόμιζε, γριά γυναίκα, που με έκαναν να κοκκινίζω, δίνοντας το στίγμα όχι μονάχα ενός χαρακτήρα ατίθασου, αλλά ενός ανθρώπου χωρίς τα στεγανά των προσχημάτων και τα στερεότυπα που ορίζουν το φέρεσιμο των θηλυκών. Δαντέλα περίτεχνη οι βωμολοχίες που ξεμύτιζαν απ' το στόμα της, τρενάκι μακρύ με βαγόνια αράδα και στο τέλος, καθώς ανέβαζε ένταση και παλμούς, την έπανε κι ένας βήχας που την τράνταζε σύγκορμη και μου έκοβε τα ήπατα.

«Άει μειξοπαρθένα, κι εσύ! Μορφωμένη, υποτίθεται, και από πάνω παντρεμένη και χωρισμένη και Θεός ξέρει πόσους θα δοκίμασες πριν το γάμο και σε πιάνουν τάχαμ' οι ντροπές απ' τα λόγια», μου είπε μόλις με είδε να γουρλώνω τα μάτια στο άκουσμα της πρώτης της βρισιάς.

Με τον καιρό συνήθισα αυτό το χούι και εστίαζα στην ουσία και όχι στους τρόπους της. Την παρατηρούσα με το δέος του αστρονόμου που θαμπώνεται απ' την αρμονία των αστεριών. Ένα άστρο σπάνιο και η Ζαχαρώ, μια γυναίκα

ιδιαίτερη, που ήθελα να την ανακαλύψω, μιας και ήδη την είχα αγαπήσει για την καλοσύνη, τις συμβουλές και το μπρίο της.

«Το παν είναι να μην το βάνεις κάτω. Να σφίγγεις τα δόντια και να λες θα περάσει και τούτο. Μόνο έτσι θα ξεδοντιάξεις το διάβολο, όποια φάτσα κι αν έχει. Δυνατός είναι όποιος διαολοσκορπίζεται και κατορθώνει να ξαναμαζεύει κόκκο κόκκο την ψυχή του».

Έλεγε κι άλλα πολλά παρόμοια. Η ευφράδεια ήταν το φόρτε της. Είχε μια πειθώ, μα μια πειθώ... Όταν της το επέτρεπε ο τσιγαρόβηχας, βέβαια, και όταν δεν είχε τις κλειστές της. Γιατί υπήρχαν και αυτές οι στιγμές, που όφειλα να τις σεβαστώ και να παριστάνω την αόρατη μες στο σπίτι της, να μην ταραζώ στιγμή την περισυλλογή που τη μεταμόρφωνε σ' ένα απόμακρο, μαρμάρينو και συνάμα ευέξαπτο και εύθραυστο πλάσμα. Μια μόνιμη αντίφαση το φέροσμο και η ζωή της.

«Διαλυμένα πια τα πνεμόνια μου... Ογδόντα χρόνια καπνίστρια, τι περίμενες; Καλά τα 'παθα, που πάει να πει. Αλλά το φχαριστήθηκα κιόλας το θεριακλίδικο το τσιγαράκι μου. Μ' έκαμε να νιώθω πως είχα εγώ το πάνω χέρι στα στραβά και τα ανάποδα που μου λάχαιναν. Στενοχωριόμουν; Άναβα ένα να σκεπάσει η πίκρα της νικοτινης εκείνη της ψυχής. Ομοιοπαθητική, που λένε. Χαιρόμουν; Το κάπνιζα έτσι, δώρο στον εαυτό μου για να φαρδύνει κι άλλο η χαρά. Και να τα τώρα να μην μπορώ να κλείσω μάτι απ' το τράνταγμα και να 'μαι καραντίνα σα να 'χω λέπρα. Πληρώνω τους σεβντάδες και τις χαρές. Κατάλαβες; Μα δεν πειράζει. Χαλάλι σ' όλα. Έζησα. Ποιοι άλλοι καπνιστές μπορούν να φτάσουν τα ενενήντα; Ως και το Χάρο τον ξεγέλασα, όσο να πεις. Ίσως να 'ναι θεριακλής και του λόγου του και να

κατέχει από καλό χαρμάνι. Σέρπικα να μου βάνετε στην κάσα να του πάω πεσκέσι, να τονε καλοπιάσω σαν έρθει η ώρα μου».

Έφτυνε, ωστόσο, τον κόρφο της. Τη λάτρευε τη ζωή. Μα για το παρελθόν της δεν έβγαζε άχνα τους πέντε μήνες που τη συναναστράφηκα αφότου δέχτηκε να μου νοικιάσει το πάνω πάτωμα. «Ψάχνω νοικάρισσα για να μη γίνει το σπίτι μου ρημαδιό απ' την κλεισούρα. Να έχω κοντά μου έναν άνθρωπο να λέω μια κουβέντα και να με τρέξει στους γιατρούς αν μου έρθει κάνας ταμπλάς, κούφια η ώρα», όπως ήταν η ακριβής της διατύπωση. «Τα σπίτια μαραζώνουν όταν δεν τα χαϊδεύει χέρι ανθρώπου».

«Και οι άνθρωποι, κυρία Ζαχαρώ, μαραζώνουν όταν μένουν αχάιδευτοι. Και οι άνθρωποι...» της είχα απαντήσει, έχοντας υποστεί στο πετσί μου την απουσία της τρυφερότητας τόσο, που με έπανα ασυναίσθητα να χαϊδεύω από μόνη μου πότε πότε το μπράτσο μου.

«Πονεμένη και του λόγου σου... Κάποιον άντρα παντρεύτηκες για να σ' αλλάξει τη λάμπα και στο φινάλε σου άλλαξε τα φώτα», έβγαλε αμέσως το συμπέρασμα απ' το παρουσιαστικό και την ατάκα μου και έκλεισε το χέρι μου στην απαλή της χούφτα. Ήμουν χλωμή σαν πεθαμένη τότε, η υπόταση στα τάρταρα, ο αιματοκρίτης τα ίδια, συνέπειες της στενοχώριας που με θέριζε χειρότερα κι από αρρώστια, και ήταν φυσικό να διαβάσει στην όψη μου πως κάτι με σιγότρωγε.

Πονεμένη, λοιπόν, και του λόγου μου... Είχε δίκιο. Φυσιογνωμίστρια ανεπανάληπτη η κυρα-Ζαχαρώ. Εκείνο μάλιστα το και της φράσης της φάνταζε σαν φεγγίτης απ' όπου διέκρινα τη σκιά που τύλιγε ετούτη τη δοτική και πρόσχαρη γέρικη ύπαρξη. Και του λόγου της, λοιπόν, πονεμένη ήταν, παρά τα γέλια, παρά τη φλυαρία, παρά τα εκτονωτικά της

βρομόλογα, που τα είπε σαφώς με φειδώ και αυτοέλεγχο στην πρώτη μας γνωριμία, αλλά δεν άργησε να τα αμολάει ελεύθερα σα χαρταετούς για να βγάξει το άχτι της και να αλαφρώνει από τα συναισθήματα που τη βάραιναν.

«Μη θαρρείς, φάρμακο είναι και η βρισιά. Μην ακούς που λένε ότι είναι λόγια του διαβόλου. Και ο Άγιος Πέτρος έβριζε για τα σκισμένα δίχτυα του όταν αντάμωσε με τον Χριστό. Κι εκείνος γέλασε και τον διάλεξε για μαθητή του, γιατί είχε αγνή καρδιά. Μήτε πιτέρι του έβανε στο στόμα μήτε τον απείλησε πως θα τον στείλει στην Κόλαση, όπως μας τριβελίζουν τη σήμερα οι τραγοπαπάδες τ' αφτιά. Μόνο αγάπη του έδωκε, και για τούτο το Χριστούλη τον σέβουμαι. Λεβέντης ήταν».

Τώρα τι ίσχυε και τι δεν ίσχυε από αυτή την ιστορία ούτε το ξέρει κανείς ούτε και θα το μάθει ποτέ. Σίγουρα, όμως, ήταν ένας βολικός ισχυρισμός για να συνεχίζει η κυρα-Ζαχαρώ απτόητη το βρισίδι. Τα άγια, όμως, δεν τα ακουμπούσε. Υπήρχαν και όρια. Και ας δήλωνε άθεη πότε πότε, με ευλάβεια όμως θρησκευτική.

Πάντως, ο πρώτος λιτός μας διάλογος που άφησε να φανεί πως και οι δυο μας ήμασταν πλάσματα βασανισμένα στάθηκε εντέλει αρκετός για τη συμφωνία μας. Μια συμφωνία δίχως συμβόλαιο, για να «μη βάνουμε συνεταίρο την εφορία», αλλά με μπέσα και ειλικρίνεια. «Φιλοξενούμενη θα πεις ότι είσαι άμα σε πλευρίσει και σου κάμει ερωτήσεις κάνας χαρτογιακάς», μου έκανε την εξήγηση, κουνώντας μου σα δασκάλα το δάχτυλο. «Και όχι μόνο στον έφορα, αλλά και στους γειτόνους. Είναι κάτι ζεβζέκηδες και δαύτοι άλλο πράμα! Θέλω το νοίκι στην ώρα του και έναν καφέ μαζί σου κάθε απογεματάκι στις έξι νταν». Αυτές ήταν οι οδηγίες προς ναυτιλλομένους, τις οποίες αποδέχτηκα ασυζητητί,

σειώντας υποτακτικά το κεφάλι μόλις άκουσα τη γενναιόδωρη έκπτωση που μου έκανε, μιας και δε θα κόβαμε απόδειξη, ή επειδή με συμπάθησε. Και τώρα που το σκέφτομαι πιο καθαρά, μάλλον το δεύτερο βάρυνε περισσότερο στο μυαλό της.

Κοψοχρονιά, λοιπόν, μου είχε νοικιάσει το σπίτι, σωστό παλάτι με τα όλα του, εκατόν είκοσι τετραγωνικά, με τις βεραντάρες του και τις δωματιάρες του, τζακούζι, ηλιακό και φυσικό αέριο, ευάερο και ευήλιο στην οδό Μάρκου Ευγενικού στα Εξάρχεια, μες στο κέντρο, που με βόλεψε για τη δουλειά μου, επιπλωμένο κιόλας, μιας και δεν ήθελα κανένα από τα έπιπλα που συντρόφεψαν την παλιά μου ζωή, όπως ισχυρίστηκα σ' εκείνη.

Στην πραγματικότητα, βέβαια, δε μου είχε μείνει ούτε σκαμνί. Τα είχα πουλήσει όλα μισοτιμής σ' έναν παλιατζή για να επιβιώσω μέχρι να βρω δουλειά, αφού την ίδια περίοδο με το διαζύγιο μου έκατσε και η απόλυση απ' το κανάλι. Απόμεινα μόνη, διαλυμένη και άφραγκη ανάμεσα στους καναπέδες και τις καρέκλες με απλήρωτα τρία νοίκια, με τις φωτογραφίες μιας δήθεν ευτυχίας να με περιγελούν και με τη διάψευση της εμπιστοσύνης που έδειξα στον άντρα μου καρφωμένη στην καρδιά μου σα σπασμένο γυαλί. Γιατί απ' τη μια στιγμή στην άλλη δεν είδα απλώς τον άνθρωπό μου να γίνεται ξένος μα εχθρός. Άραγε, τι να 'ναι αυτό που προκαλεί μια τέτοια μοχθηρή αμνησία ανάμεσα σε ανθρώπους που αγαπήθηκαν κάποτε; Ευτυχώς που στη Ζαχαρώ δε χρειάστηκε να δώσω εξηγήσεις και να σκαλίζω ανοιχτές πληγές. Ίσως να διάβασε τα πάντα στο τεφτέρι των ματιών μου κι ερωτήσεις δεν έκανε.

Με τον καιρό, η συμπάθεια ανάμεσά μας γιγαντώθηκε τόσο, που έτρεχα πρόθυμα για τα φάρμακα και τα ψώνια

της και ανυπομονούσα για τα απογεύματα της στοργής και της χαλάρωσης που μου πρόσφερε, για τα γλυκά και τα μαγειρευτά της που ήταν μούρλια, για τις κοινότοπες, παλιομοδίτικες συμβουλές της και για τις ευρηματικές βρισιές της, που ήταν μάλλον μεταδοτικές και μου κόλλησε το μικρόβιο να βρίζω για να εκτονώνομαι.

«Έλα, πες το, μην ντρέπεται. Δε σε ακούει κανείς παρά μονάχα εγώ. Μαλάκα! Δυνατά και καθαρά. Πες το. Έτσι, να γεμίζει το στόμα σου. Πώς αλλιώς θα αντέξεις τόση μιζέρια ολόγυρά σου;» τα δωρεάν της μαθήματα.

Κούρνιαζα κι εγώ κοντά της έπειτα από την εξάντληση και το τρεχαλητό στην εφημερίδα που με είχαν πρόσφατα προσλάβει, απολάμβανα το κανάκεμα, τα αστεία, το φαγοπότι της και δεν το κούναγα ρούπι μέχρι που νύσταζα. Ήμουν ερείπιο και με αναστύλωσε. Ήμουν ναυαγισμένη και μ' έβγαλε εκείνη στη στεριά. Ήμουν μόνη κι ένιωσα πως μπορούσα να στηριχτώ στο γέρικό χέρι της.

«Πάλι δε θα βγεις, βρε αποχαυνωμένη; Πώς θα γνωρίσεις τον επόμενο έτσι που είσαι κλειδαμπαρωμένη εδώ μέσα με μια γριά; Χρειάζονται, μαθές, και οι άντρες. Είναι χρήσιμα εργαλεία αν καταφέρεις να τους φέρνεις βόλτα», προσπαθούσε να με ξεκουνήσει, αλλά εγώ ανένδοτη, προτιμούσα το ασφαλές μου καβούκι.

Δεν της απαντούσα, μα ξάπλωνα στα πόδια της, κι αυτή μου χάιδευε τα μαλλιά. Τέτοια οικειότητα αναπτύξαμε. Η φιλία μου μαζί της φάνταζε σαν πολυθρόνα βολική και χουχουλιάρικη. Χουζούρευε η ψυχή μου και ξεκουραζόταν απ' τις μπόρες που είχε περάσει. Δε με καταπίεζε, δε με ζόριζε, δε με όριζε, δε με έπνιγε με μια αιχμηρή αγάπη. Αντίθετα, με γιατροπόρευε. Φτερούγα έγινε για μένα. Σπηλίτσα απάνεμη να κρυφτώ και να συνέλθω απ' το μπουρίνι που με

χτύπησε. Χαμηλό το μίσθωμα, κιμπάρικη η καλοσύνη της, και οι συμβουλές της πλουσιοπάροχες. Συναρμολόγησε τη διαλυμένη ψυχολογία μου και ας μην ήξερε λεπτομέρειες για το γκρέμισμα της ζωής που είχα χτίσει. Κι ας μην ήξερε όσα της έκρυβα, μιας και το μάτι της ήταν αστρίτης ως τα εκατό της και διάβαζε με τη μία τους ανθρώπους.

Έτσι, ούτε εκείνη με ρώτησε ποτέ για τα σκοτάδια που με θέριζαν ούτε εγώ τόλμησα να ρωτήσω τι καταχώνιαζε μες στην κασέλα της, κι ας μ' έτρωγε η περιέργεια.

Κάστρο απόρθητο εκείνη η κασέλα. Την ψυχή της, το σπίτι της και το φαΐ της τα μοιραζόταν, μα το μυστικό της ποτέ. Το κλειδί του λουκέτου το φορούσε κατάστηθα σα φυλακτό και δεν το έβγαζε από πάνω της. Ποιον ακριβοθώρητο θησαυρό της να προστάτευε άραγε;

Πέντε ολόκληρους μήνες όλο αναβάλλαμε για αργότερα τις εκ βαθέων εξομολογήσεις μας, προτιμώντας το παρόν, το γέλιο, το ανέμελο καφεδάκι και το κουτσομπολιό, που ώρες ώρες είχε μια δύναμη ιαματική, αφού ξεχνιόμασταν με τις έγνοιες των άλλων και φάνταζαν ελαφρότερες οι δικές μας. Δυο μοναξιές πάνω κάτω, λοιπόν, αντάμωναν κάθε μέρα στις έξι το απόγευμα και συνέθεταν μία και μόνη, πιο υποφερτή, ιδιάζουσα μοναξιά και περνούσαμε ζάχαρη. Επί ποινή εξώσεως, μάλιστα, αν αθετούσα αυτή τη δέσμευση.

Πιστές στον άγραφο νόμο της φιλίας μας, πίναμε το καφεδάκι μας, που με τον καιρό έγινε και κρασάκι και λικεράκι, ενίοτε και τσιπουράκι, παρότι εγώ δεν το σήκωνα, και η κυρα-Ζαχαρώ μ' έκανε χάζι όταν κοκκίνιζαν σαν του βρικόλακα τα μάτια μου και ξεραινόμουν στο βήχα. Κι όταν πίναμε, γινόταν στρόφιγγα η ψυχή μας και την ανοιγοκλείναμε ανάλογα με τα κέφια μας. Μιλούσαμε όσο και όποτε το 'χαμε ανάγκη. Άλλοτε μας έπιανε λογοδιάρροια και

περνούσαμε το απόγευμα αμπελοφιλοσοφώντας και άλλοτε χουζουρεύαμε στη σιωπή, εκείνη κεντώντας ή πλέκοντας, κι εγώ γράφοντας ή διαβάζοντας.

«Τι λέει ευτούνο που διαβάζεις;» με ρωτούσε πότε πότε, δίχως να της καίγεται στ' αλήθεια καρφί, αλλά έτσι για να κρατήσει επαφή και να με σώσει από τη βασανιστική μου εσωστρέφεια. Είμαι απόλυτα σίγουρη ότι η τετραπέρατη γερόντισσα είχε αντιληφθεί πως ψηλαφούσα τις πληγές μου και επέστρεφα στα περασμένα και οδυνηρά όταν παρίστανα πως μελετούσα.

Για να αποφύγω το νυστέρι της ματιάς της, συχνά της αφηγιόμουν κάποια ιστορία που είχα διαβάσει ή επινοούσα επιτόπου. Πολύ της άρεσε όταν γινόμουν παραμυθού. Σταματούσε το κέντημα και αφοσιωνόταν στα λόγια μου χαϊδεύοντας τη γάτα της, τη Φρειδερίκη, φιλοβασιλική καθώς δήλωνε από τα γεννοφάσκια της, αφού «η Βασιλεία έχει μια αίγλη, βρε παιδάκι μου, μια μαγεία βγαλμένη απ' τα παραμύθια, όχι σαν τους ξενέρωτους με τη γραβάτα ή τα σακίδια στη ράχη που κυβερνάνε τώρα», όπως η ίδια το ανέλυε με στόμφο αντίστοιχα βασιλικό.

Όσο περνούσε ο καιρός, εμπλούτιζα το ψυχικό της πορτρέτο. Ήταν μια λίγο ιδιόρρυθμη, αθυρόστομη, αλλά καλосυνάτη γυναίκα. Και ανοιχτοχέρα. Είχε, βέβαια, και τον τρόπο της. Κομπλόδεμα στην τράπεζα, πέντε διαμερίσματα που τα νοίκιαζε, το δίπλο που μέναμε, δυο ταξί στην πιάτσα με Πακιστανούς οδηγούς που μιλούσαν σπαστά τα ελληνικά, με αποτέλεσμα να τους λες να σε πάνε στα Ιλίσια και να τραβούν ντουγρού για τα Λιόσια, αλλά δεν τους άλλαζε. Στην ουσία τους εκμεταλλευόταν, αφού της έδιναν τη μερίδα του λέοντος από την είσπραξη. Απαιτούσε ένα υπέρογκο μίσθωμα, και εκείνοι όφειλαν να της το παρέχουν

σε βάρος της δικής τους τσέπης σε περίπτωση που δεν το έβγαζαν. Μεγάλη η χάρη τους που τους διέθετε τα ταξί της και εξασφάλιζε δουλειά σε δυο ξένους και όχι σε Έλληνες. Αυτό ήταν το επιχείρημά της. Κι ας ήξερε κατά βάθος πως μες στην κρίση κανείς Ρωμιός δε θα της έδινε τέτοιο ενοίκιο, αλλά αυτό δεν τη συνέφερε να το πει. Ούτε εγώ, βέβαια, της έφερνα αντίλογο. Το ήθελα το σπίτι και μου άρεσαν η παρέα και οι συμβουλές της, άρα απέφευγα να έρθω σε ρήξη γι' αυτό το ζήτημα αφού οι ανάγκες μας ταίριαζαν.

«Ό,τι κι αν συμβεί στη ζωή σου, εσύ έχεις το μαχαίρι, εσύ και το πεπόνι. Του λόγου σου αποφασίζεις προς τα πού θα τραβήξεις και πώς θα πορευτείς...» Δεν τη ρώταγα, βέβαια, τι θα συμβεί αν το μαχαίρι δεν είναι ακονισμένο ή αν σου βγει ξυλάγγουρο το πεπόνι.

«Και μην ξεχάσεις ποτέ πως στους άντρες αρέσουν τα κόκκινα», μου πέταγε στο τέλος και μια πικάντικη συμβουλή, ξεκάρφωτη και ασύνδετη με τις άλλες, την οποία απέδιδα στην άνοια που ρημάζει το λογικό των γερόντων και τους βάζει στο στόμα λόγια που, αν ήταν στα συγκαλά τους, δε θα τα ξεστόμιζαν ποτέ.

Ως τότε ήξερα, βέβαια, μόνο τη φωνή της την μπάσα από το τοιγάρο, το άρωμά της, που μου θύμιζε κάτι ρετρό, τις νουθεσίες και τα ευρηματικά της βρομόλογα, που τα συνήθισα και άρχισαν να μου αρέσουν, τα μάτια της, που ήταν γατίσια κι άστραφταν σα λαμπριάτικα φαναράκια, τα απαλά της χέρια, που μου έδιναν απλόχερα στοργή, και τα ακριβά, πολύχρωμα φουστάνια της με το εκλεπτυσμένο γούστο, το αταίριαστο με το χοντροκομμένο της λεξιλόγιο. Ήξερα ακόμη πως της άρεσαν οι δαντέλες και πως είχε το χούι να παρατηρεί τον κόσμο πίσω απ' το πλεκτό της κουρτινάκι, να κόβει φυσιογνωμίες και να φτιάχνει στη στιγμή πορτρέτα

ψυχών. Γνώριζα ακόμη και λίγες πληροφορίες ληξιαρχικού ενδιαφέροντος που η ίδια θέλησε να μου αποκαλύψει, αν και μου έκρυψε στην αρχή κάποια χρονάκια. Έμαθα, λοιπόν, τα βασικά και τα ανώδυνα της ζωής της. Πως γεννήθηκε το 1923 στο χωριό Γκουλέμα Ρέκα, όπως το αποκαλούσαν παλιά οι ντόπιοι, στο Μέγα Ρέμα, όπως αναφερόταν στα χαρτιά λίγο πριν απ' τον πόλεμο, στο Ροδοχώρι Ημαθίας, όπως μετονομάστηκε μετά την Κατοχή.

Μου είπε, επιπρόσθετα, πως έφυγε από εκεί στα δεκαπέντε της και πως έριξε μαύρη πέτρα πίσω της δίχως ποτέ να μου αναφέρει το λόγο. Πως είχε μια αδερφή για την οποία απέφευγε να μιλήσει. Πως μισούσε τα χωράφια και τις αγροτικές δουλειές και φρόντιζε να έχει πάντα βελούδινο δέρμα. Πως ήταν κοκέτα απ' τα γεννοφάσκια της και ότι ακόμη και κοντά στα εκατό κάθε πρωί φορούσε το άρωμα και τα κοσμήματά της, χτένιζε με επιμέλεια τα σπαστά της μαλλιά κι έβαζε ένα πολυκαιρισμένο κοκκινάδι στα χείλη της, απομεινάρια μιας εποχής που αρνιόταν ακόμη και τώρα να απαρνηθεί.

Ήξερα επίσης πως αγαπούσε το πλέξιμο. Και το τραγούδι. Χιλιόμετρα δαντέλας είχαν βγει απ' τα χέρια της, και η φωνή της ανάσταινε ως και νεκρούς. Έπλεκε και τραγουδούσε. Σεμεδάκια σκέπαζαν και νανουρίζαν τα μυστικά στιγμιότυπα της ζωής της, πλεκτά κουρτινάκια έκρυβαν το βίος της πίσω από τα τζάμια, πλεγμένο απ' τα χέρια της και το σάλι που έριχνε στους ώμους της κάθε απόβραδο στην μένη στην τηλεόραση. Δε θυμιάτιζε και δε λιβάνιζε όπως άλλες γυναίκες της ηλικίας της. Στην εκκλησία πήγαινε στη χάση και στη φέξη και ποτέ Κυριακές. Τη φράση *Θεέ μου* δεν την άκουσα ποτέ απ' τα χείλη της. Μόνο *Χριστέ μου* και *Παναγιά μου* ψέλλιζε κάπου κάπου, μιας και «αντοί οι δύο

περπάτησαν πάνω στ' αγκάθια της γης, κλάψανε κι ένιωσαν στο πετσί τους τι σημαίνει πόνος ανθρωπινός. Ενώ ο Άλλος, ο Μεγάλος, παιχνίδια μας έχει τους δύσμοιρους για να περνάει την ώρα Του και να κάμει το κέφι Του».

Αναβε το κεράκι της, λοιπόν, έκανε βουβά την προσευχή της σε όποιον έκρινε η ίδια, και αυτό ήταν όλο. Λιτή και δωρική η λατρεία της. Αυτοσχέδια η πίστη που ημέρευε την καρδιά της και την τηρούσε ή την απαρνιόταν κατά πώς τη βόλευε. Και ο Θεός να φύλαγε όποιον τολμούσε να βλάψει τα αδέσποτα σκυλιά και τους κεραμιδόγατους στη γειτονιά. Άνοιγε το στόμα της και κατέβαζε βόρβορο, κάνοντας τους διαβάτες να κοκκινίζουν. Έτσι ήταν πάντα η Ζαχαρώ, γυναίκα του Νέστορα Κούβαρη και κόρη του Νώντα και της Αλκμήνης Αλεξανδρή. Αρνί του Θεού, αλλά αλίμονο σε όποιον έθιγε τα ιερά και τα όσιά της. Τότε έπαιρνε ο διάολος όποιον βρισκόταν μπροστά της.

«Μη σε παρασέρνει αυτό που βλέπεις. Οι άνθρωποι είναι σα βαλίτσες με δυο πάτους. Ανάλογα με την περίπτωση βγαίνει στην επιφάνεια άλλοτε ο καλός και άλλοτε ο σκάρτος τους εαυτός», μου είπε μια φορά μεταξύ λουκουμιού, καφέ και λικέρ τριαντάφυλλου. Γιατί το λικέρ τριαντάφυλλο δεν έλειπε ποτέ απ' το δίσκο και απ' το σπιτικό της.

«Εγώ, πάλι, νομίζω πως μοιάζουμε με τις μπάμπουσκες», της πέταξα την παιχνιδιάρικη σκέψη μου, χαρίζοντάς της μια στα γενέθλιά της για να καταλάβει τι εννοούσα.

Γούρλωσε τα μάτια, την περιεργάστηκε σαν παιδί και μου γέλασε. «Σα να 'χεις δίκιο. Σε τούτα τα κουκλιά μοιάζουνε και οι γενιές. Έτσι γεννιέται η μια γυναίκα από την άλλη, μα κουβαλάει μέσα της όλη την πίκρα και τη γνώση απ' τη γιαγιά, την προγιαγιά και τη μάνα της. Κι ούλοι μας έχουμε όσους εαυτούς χάραξε εντός μας η ζήση μας».

Πώς να ήταν ο άλλος ή οι άλλοι εαυτοί της κυρα-Ζαχαρώς; αναρωτιόμουν. Κάτι μου έλεγε πως πίσω απ' την εικόνα που έβλεπα κρυβόταν και μια άλλη, αθέατη, λουφαγμένη στις ψυχικές κατακόμβες της, εκεί που είναι κρυμμένα πάντα τα μυστικά των ανθρώπων. Ιστορίες, ξεκάρφωτα λόγια, ασύνδετες θλίψεις, αχ και βαχ το σούρουπο, ανερμήνευτα ψυχοπλακώματα στα καλά καθούμενα. Όλα τους διάσπαρτες ψηφίδες της ύπαρξής της που έπρεπε να τις βάλω σε μια σειρά.

Το βασικό πάντως είναι ότι εγώ και εκείνη φτιάχναμε την αλλόκοτη συνισταμένη δυο εποχών και η καθεμιά μας έκρυβε από τη συγκάτοικο την αλήθεια της. Ίσως γιατί ντρεπόμασταν, ίσως γιατί πιστεύαμε πως απείχαν οι ηλικίες και οι εμπειρίες μας και αδυνατούσε η μία να έρθει στη θέση της άλλης. Ήμασταν, επομένως, δυο ασφαλείς υποκρισίες, δυο πλάσματα που παριστάναμε πως όλα ήταν καλά γελώντας και πίνοντας το καφεδάκι μας στο στενό μπαλκόνι του ακάλυπτου, πιάνοντας κουβέντα για άσχετα πράγματα και όχι για εκείνα που θα θέλαμε να ανοιχτούμε. Λέγαμε για τον καινούριο αγαπητικό της διπλανής –απεχθανόταν ως το τέλος τη λέξη γκόμενος–, για τα κακόγουστα εσώρουχα που άπλωνε στα σύρματα η απέναντι – ένα είναι το χρώμα της πουτανιάς, πάει και τέλειωσε, το κόκκινο το γυαλιστερό του σατέν, γι' αυτό της έφαγε τον άντρα η λεγάμενη δυο στενά παρακάτω, βρακιά ήταν ευτούνα που φόραγε; Γραφείο Ρόιτερ η κυρα-Ζαχαρώ, που έστηνε το παρατηρητήριο πίσω απ' το κουρτινάκι της κουζίνας και έφτιαχνε φάκελο σε όλη τη γειτονιά. Ούτε κουνούπι δεν της ξέφευγε. Κι όταν έβλεπε κάτι ύποπτο, καλούσε πάραυτα τους αρμόδιους.

«Ναι. Το 100 εκεί; Εδώ γίνεται καβγάς τρικούβερτος. Βαράει ο τάδε τη γυναίκα του. Τρεχάτε και κόψτε του τα

χέρια απ' τις μασχάλες του παλιομασκαρά!» υπερασπιζόταν σχεδόν εμμονικά το φύλο της και απεχθανόταν τη βία χειρότερα κι απ' το θάνατο. «Το κορμί σου είναι δικό σου και σου ανήκει. Βάνε φωτιά και κάψ' το μονάχη σου. Άναψε ένα φιτίλι και λαμπάδιασε. Μα άλλον ποτέ μην αφήκεις να σ' αγγίξει αν δεν το θες. Και σ' το λέω τούτο εγώ, που άφηκα καν και καν να με ακουμπήσουν».

«Καν και καν να μ' ακουμπήσουν...» Χρειάστηκε καιρός για να μου ομολογήσει τι σήμαιναν αυτά τα λόγια, και της τον έδωσα. Τα απογεύματα, λοιπόν, κανονίζαμε τα ψώνια της εβδομάδας, το φαΐ που θα μαγειρεύε την επομένη, μιας και με είχε πάρει σχεδόν οικότροφο και την ένοιαζε πάντα αν θα έτρωγα αυτό που θα έφτιαχνε, και κουβεντιάζαμε για το άρθρο που έπρεπε να γράψω εγώ για την εφημερίδα – κατά κάποιον τρόπο μαγείρεμα ήταν κι αυτό και ήθελε πάντα να λέει τη γνώμη της και να προσθέτει μια πρέζα απ' την πικάντικη σοφία της. Είχε τη διάθεση, μάλιστα, να της διαβάζω ό,τι έγραφα. Αυστηρός κριτής. Τσεκούρι δίκολο. Την αλήθεια την έλεγε κατάμουτρα δίχως γαρνιτούρες και κομπότηες, και όποιος άντεχε.

«Τα λόγια σου είναι ξύλινα, βρε αφορεσμένο. Δεν ξυπνούν, μήτε ματώνουν την καρδιά. Εώφαλτσα περνούν από δίπλα της. Σα σφαίρες άστοχες. Πεθαμένο το κείμενο. Άψυχο. Δίχως σφυγμό. Δε σπαρατάρει, βρε παιδί μου. Η γραφή μοιάζει στην πόρνη, κι είναι άχρηστη αν δε σ' ανάβει και δεν ξέρει πώς να σε φτάνει σ' οργασμό. Γράφ' το όπως θα σου το πω να νοστιμέψει», με πρόσταζε και άρχιζε να υπαγορεύει, σα να ήμουν η γραμματέας της. «Να γράφεις όσα στοχάζεσαι έτσι που να νομίζει ο άλλος πως οι λέξεις σου λικνίζονται σα χανούμισσες. Πως κουνούν τα πέπλα και χτυπούν το ντέφι και του τάζουν κρεβάτι αξέχαστο. Να νομίζει

πως ανασαίνουνε και ξεκολλούνε απ' το χαρτί για να του πιάνουν κουβέντα. Στο χέρι σου είναι να τον μαργιολέψεις και να γυρεύει τα γραπτά σου σαν όπιο, ή να σε διαβάζει λες και παίρνει μουρουνόλαδο. Οι λέξεις, όπως και η ζωή, θέλουν την πουτανιά τους για να αξίζουν τα φράγκα που θα στάξει ο άλλος για να διαβάσει τον κόπο σου», μου εξηγούσε.

Αυτή η λέξη πια –πουτανιά– караμέλα στα χείλη της, τόσο που με ενοχλούσε ώρες ώρες να την ακούω απ' το στόμα γριάς γυναίκας, αλλά ποτέ δεν της το έλεγα. Όπως κι εκείνη δε μου έλεγε ότι την ενοχλούσε όποτε περπατούσα με τα τακούνια από πάνω της.

Κατανόηση και ανοχή. Και διακριτικότητα καθεμιάς απέναντι στη ζωή και τα λάθη της άλλης. Ήμασταν δυο στρείδια που κρυφοκοιτούσαμε φοβισμένα απ' τη χαραμάδα το αντικρινό χαμόγελο, μα δεν τολμούσαμε να βγούμε απ' το όστρακό μας.

Κι έτσι, και το περιεχόμενο της κασέλας παρέμενε άγνωστο. Το μυαλό μου κόντευε να εκραγεί απ' την περιέργεια, όταν επιτέλους η Ζαχαρώ μου ανοίχτηκε το Μάρτη του 2020, τον καταραμένο εκείνο μήνα που ζωντάνεψαν τα παραμύθια και οι προφητείες, και η ζωή ολωνών πάνω σ' αυτή τη γη άλλαξε μονομιάς σα να την πάγωσε το ξόρκι μιας μάγισσας και κλειστήκαμε στα σπίτια μας για να γλιτώσουμε απ' το δράκο που βάλθηκε να αφανίσει τις ζωές μας.

Οι νεαροί λυσομανούσαν με την κλεισούρα που τους επιβλήθηκε ξαφνικά, οι ερωτευμένοι που έμεναν χώρια παρίσταναν μέσω Skype τον Ρωμαίο και την Ιουλιέτα, οι μαγαζάτορες καρδιοχτυπούσαν για τον ανύπαρκτο τζίρο και η κυβέρνηση είχε αποκτήσει έναν καινούριο πονοκέφαλο. Η Ζαχαρώ, αντίθετα, βρήκε την ώρα για έναν απολογισμό, μια απογραφή αναμνήσεων, για την ακρίβεια. Να που η

καραντίνα άνοιξε νέο ορίζοντα για μένα. Έγινε η πύλη για να με ξεναγήσει στην καρδιά της αυτή η υπέροχη γυναίκα που μου χάριζε απλόχερα την καλοσύνη της. Εκείνη τη μέρα, λοιπόν, δεν πίστευα στα μάτια μου όταν την είδα να βγάζει από τον κόρφο της το κλειδί.

«Μια χαρά θα είμαστε οι δυο μας με το χτικιό που μας χτύπησε. Έξω δε θα ξεμυτάμε, προμήθειες έχει το ψυγείο, θα παραγγέλνουμε κι απ' το διάολο το Δίκτυο...»

«Δια-δίκτυο», τη διόρθωσα.

«Διαδίκτυο, σκατίκτυο, το ίδιο κάμει», μου είπε με το γνώριμο μπρίο της, «εμείς κοτσάνι θα την περάσουμε. Σάμπως πηγαίναμε του λόγου μας στις βεγγέρες; Έχεις κι ένα λόγο παραπάνω να μένεις μέσα σαν τη χήρα. Όσο για μένα, δε φοβήθηκα Κατοχή, δε φοβήθηκα τους άντρες, μια γριπούλα θα με σκιάξει; Έλα, μουνί, στον τόπο σου».

Γέλασα με την καρδιά μου. Οι λέξεις που χρησιμοποιούσε, έστω κι αν ήταν κάπως τολμηρές –τσαούσικες τις έλεγε η ίδια–, χτυπούσαν πάντα φλέβα γέλιου.

Εν Αθήναις, λοιπόν, 20 Μαρτίου 2020 και ώρα 6.30 μετά μεσημβριάν, με τον καφέ στο δίσκο να αχνίζει και την τηλεόραση στο σιγανό να μας κάνει την καρδιά περιβόλι με τα μακάβρια μαντάτα και τα ανακοινωθέντα για την κλεισούρα, είδα την κυρα-Ζαχαρώ να διατρέχει τρεκλίζοντας τη διαδρομή ως το ντιβανομπάουλο με το κλειδί του λουκέτου στο χέρι. Η καρδιά μου πετάρισε. Ήταν ολοφάνερο πως βιαζόταν αυτή τη φορά. Σα να έτρεμε στην ιδέα να την προφτάσει ο θάνατος, ένας θάνατος από μια γρίπη ύπουλη που πισωμαχαιρώνει τους αιωνόβιους διαβάτες αυτού του κόσμου, κι ας μου παρίστανε την ατρόμητη, κι ας έλεγε με καμάρι: «Μη με φοβάσαι εμένα. Εγώ είμαι γερό σκαρί. Με τρέμει ακόμη και ο διάβολος».

Άνοιξε την κασέλα. Οι μεντεσέδες της έτριξαν σα γέρικα κόκαλα. Έσκυψε με προσήλωση πάνω από το άνοιγμα. «Να το το αφορεσμένο!» αναφώνησε αφού ψαχούλεψε λίγη ώρα και εντέλει τράβηξε ένα κόκκινο, ξέθωρο φόρεμα. «Άντε, φέρε το μαγνητόφωνο να σ' τα πω. Θέλω να ακούσεις την ιστορία μου και να έχεις τη φωνή μου γραμμένη για ενθύμιο. Κοντοζυγώνει πια η στιγμή που θα κλείσω τα μάτια μου. Απόψε θα σε σεργιανίσω στα καλντερίμια της ζωής μου. Άντε, καμάρι μου, να σε χαρώ. Σάμπως κι έχεις να κάμεις κάτι καλύτερο τώρα που μας φυλάκισε μες στα ντουβάρια ετούτη η αφορεσμένη αρρώστια;»

Έσφιγγε το φουστάνι στα γέρικα μπράτσα σα να κρατούσε ένα νεκρό κορίτσι. Κάτι σκίρτησε μέσα μου έτσι όπως τη φαντάστηκα να το φοράει, λυγερή και αγέρωχη στην πρώτη νιότη της.

Πάτησα το κουμπί, κι εκείνη έπιασε το πλεκτό της. Δες και συγκέντρωνε το μυαλό της καλύτερα όσο κουνούσε τις βελόνες σαν μπαγκέτες στην ορχήστρα των αναμνήσεων. Το κόκκινο φουστάνι, το μαγνητόφωνο, η κασέλα, που άνοιξε επιτέλους στριγκλίζοντας, έκαναν εκείνο το απόγευμα να φαντάζει αλλιώτικο.

20 Μαρτίου 2020... Ευτυχώς σούρουπο με κρύο που δάγκωνε και σε έκανε να φωλιάσεις στο σπίτι και να χουζουρέψεις κοντά στη φωτιά με καραμελωμένα μήλα και λικέρ τριαντάφυλλο. Τα κούτσουρα τοιτσίριζαν σα να μας κουτσομπόλευαν. Η χιονάτη βελέντζα της με το δέντρο της ζωής στο κέντρο και απάνω του τα δυο πουλιά που ήταν σα να φιλιούνταν σκέπαζε με στοργή και τις δυο μας. Ξανάγινα παιδί και περίμενα να ακούσω το παραμύθι της, απολαμβάνοντας τη γλυκιά ζάλη που πάντα μου προκαλούσε το λικεράκι της, τοιμημένο καθώς ήταν στο τοίπουρο.

«Κόκκινη κλωστή δεμένη στην ανέμη τυλιγμένη
Δώσ' της κλότσο να γυρίσει, παραμύθι ν' αρχινίσει»,
αστειεύτηκε με ένα χαμόγελο σωστή λιακάδα.

Μόνο που εκείνο το δειλινό σκίστηκε το κουκούλι της αλήθειας και βγήκε από μέσα μια άγνωστη πεταλούδα με τσακισμένα, μα πολύχρωμα, φτερά. Μια πεταλούδα που κατάφερε να πετάξει τότε που ακόμη οι υπόλοιπες ήταν κάμπιες και δεν ήξεραν καν πως μπορούσαν να γίνουν κάποτε πεταλούδες.